

ZEMLJA I VODA • H00 • START: PLAN IMANJA • MODUL 1 OD 7

KAKO KRENUTI: OD IDEJE DO PRVOG KORAKA

Od želje za imanjem do prve gredice, prvih koka i plana koji možeš izdržati: šta prvo, koliko košta i gdje učiti dalje

4FREELIFE

A4 • VERZIJA ZA EKRAN

12 POGLAVLJA • 7 PRILOGA

JEZICI: BALKAN • EN • DE • ES • FR • PT • TR • AR

BALKAN = BIH • HR • SRB • MNE

O OVOM VODIČU

IMANJE SE NE KUPUJE, IMANJE SE GRADI

Većina ljudi koji požele vlastito imanje ne odustane zbog lošeg tla ili lisice u kokošinju. Odustanu jer su krenuli sa svim odjednom: hektar zemlje, dvadeset koka, koze, plastenik i voćnjak u istoj godini. Do jula je posla više nego sati u danu, vrt zaraste u korov, a ljubav prema zemlji se pretvori u umor i dug.

Ovaj modul je ulaz u cijelu biblioteku 4freelife. Pokazuje kako da od ideje dođeš do prvog koraka koji možeš izdržati: šta da razjasniš prije prve lopate, koliko vremena i novca traži mali početak, šta raditi u kojem godišnjem dobu i kojim redom čitati ostale vodiče. Na kraju imaš zapisanu viziju, procjenu polazne tačke, kalkulator prvog plana, kalendar prve sezone i plan za prvih 90 dana.

UKRATKO

- **Kreni malo i dobro:** jedna gredica koju zaista održavaš vrijedi više od velikog vrta koji zaraste.
- Prvo razjasni **zašto, ko, koliko vremena i koliko novca**. Zemlja i životinje dolaze poslije.
- Pravilo za početak: **jedna nova oblast po sezoni**.
- Prve tri stvari na skoro svakom imanju su **voda, kompost i vrt**. Tek onda dolaze kokoši, voćke i sve ostalo.
- **Zapisuj od prvog dana:** šta si posijao, koliko si ubrao, koliko si potrošio. Dnevnik je najjeftiniji učitelj.

OKUĆNICA

pokriva ovaj modul

MALA PARCELA

pokriva ovaj modul

MALO IMANJE

pokriva ovaj modul

SAMOODRŽIVO IMANJE

pokriva ovaj modul

SADRŽAJ

01	Šta je imanje, a šta nije	4
02	Pet pitanja prije prve lopate	5
03	Gdje si sada: polazna tačka	6
04	Kreni malo: prvi projekti	6
05	Kad kreneš: prvi koraci po godišnjem dobu	7
06	Koliko vremena i novca traži mali početak	8
07	Sigurnost od prvog dana	9
08	Ljudi i znanje	9
09	Kako koristiti biblioteku 4freelife	10
10	Kako znaš da ide dobro	11
11	Najčešće greške	11
12	Checklista za print	12

PRILOZI – RADNI LISTOVI ZA PRINT

A	Moja vizija imanja	13
B	Polazna tačka	14
C	Kalkulator prvog plana	15
D	Kalendar prve sezone	16
E	Plan prvih 90 dana	17
F	Dnevnik prvih koraka	18
G	Kontakti i mentori	19

01 • POGLAVLJE

ŠTA JE IMANJE, A ŠTA NIJE

4

nivoa imanja: od okućnice do
samoodrživog imanja

1

nova oblast po sezoni je dovoljna za
početak

5

godina treba da imanje proradi kao
cjelina

Homestead ili imanje u našem smislu je dom koji dobar dio svoje hrane, vode i ogrjeva dobija sa svoje zemlje i iz svog rada. Nije to nužno farma koja prodaje. Nije ni povratak u 19. vijek: koristiš ono što su znali stari domaćini, ali i solarni panel, sistem kap po kap i telefon s kalendarom.

Imanje nije ni bijeg od posla. Ono **je** posao: svakodnevni, sezonski i nekad težak. Zauzvrat daje hranu za koju znaš odakle je, sigurnost kad prodavnice zakažu, zdraviju djecu i osjećaj da sam nešto stvaraš. Rijetko daje brzu zaradu. Ako je glavni cilj novac, prvo pročitaj H00-05 Vrijeme i novac i seriju H64 Ekonomija imanja.

Četiri nivoa imanja

Svi vodiči 4freelife imaju oznaku za koje veličine imanja vrijede. Pronađi gdje si sada, a ne gdje bi želio biti za deset godina.

Nivo	Okvirna površina	Šta tipično ima	Rad u sezoni
1. Okućnica	do ~1.000 m ²	Vrt, začini, nekoliko voćki, 4–6 koka, kompost	4–8 sati sedmično
2. Mala parcela	1.000–5.000 m ²	+ plastenik, voćnjak, bobice, pčele, krompir	8–15 sati sedmično
3. Malo imanje	0,5–2 ha	+ zečevi, perad za meso, koze ili ovce, sijeno	15–30 sati sedmično
4. Samoodrživo imanje	2 ha i više	+ krava, svinje, žito, šuma za ogrjev	30+ sati, cijela porodica

Sati su okvirni i važe za sezonu (april–oktobar). Zimi treba manje od polovine, osim kad imaš krupne životinje, koje traže rad svaki dan cijele godine.

SAVJET

Nivo 1 nije „manje vrijedan“. Okućnica od nekoliko stotina kvadrata, dobro vođena, može dati većinu povrća, sva jaja i dio voća za porodicu od četvero. Mnogi tu ostanu cijeli život i zadovoljni su.

PET PITANJA PRIJE PRVE LOPATE

Prije nego što kupiš zemlju, sjeme ili kokoši, sjedni s porodicom i odgovori na pet pitanja. Odgovore upiši u **Prilog A • str. 13**. Za pola sata razgovora uštedjet ćeš godine lutanja.

1

Zašto? Hrana, zdravlje, sigurnost, djeca, mir, dodatni prihod? Zapiši tri glavna razloga redom važnosti. Kad bude teško, ovaj papir te podsjeti zašto radiš.

2

Ko? Ko u kući stvarno radi i koliko? Ko je za životinje kad ti putuješ? Djeca pomažu, ali ne mogu biti glavna radna snaga.

3

Koliko vremena? Pošteno upiši sate sedmično od aprila do oktobra, uz posao i obaveze. Većina početnika precijeni svoje vrijeme dva puta.

4

Koliko novca? Koliko možeš uložiti prve godine bez kredita i bez ugrožavanja kućnog budžeta?

5

Gdje? Imaš li već zemlju? Živiš li na njoj ili dolaziš vikendom? Udaljenost određuje šta je moguće.

Vikendaško ili stalno imanje

Ako dolaziš samo vikendom, planiraj drugačije: voćke, bobice, krompir, luk, bijeli luk, tikve i pčele podnose sedmicu bez tebe. Paradajz u plasteniku bez automatskog zalijevanja i kokoši bez nekoga ko ih svako veče zatvori ne podnose. Životinje traže čovjeka **svaki dan**. Dok ne živiš na imanju ili nemaš pouzdanog susjeda, kreni s biljkama.

IZ PRAKSE

Porodica iz okoline Zenice kupila je 4.000 m² na sat vožnje od grada. Prve godine posadili su 30 voćki, dva reda maline i 200 m² krompira, a vrt su držali kod kuće. Tek treće godine, kad su se preselili, uveli su kokoši i plastenik. Voćke su tada već rađale.

03 • POGLAVLJE

GDJE SI SADA: POLAZNA TAČKA

Svako imanje kreće od nečega. Neko ima zemlju i nema znanja, drugi ima znanje od djeda i nema zemlje. Šest stvari određuje kako ćeš krenuti. Ocijeni ih u **Prilog B • str. 14.**

Resurs	Pitanje	Ako je slabo
Zemlja	Imaš li gdje saditi i koliko?	Kreni s posudama, zakupom ili baštom kod rodbine
Voda	Ima li vode u avgustu?	Prvo kišnica i malč; vidi seriju H04 Voda
Vrijeme	Koliko sati sedmično u sezoni?	Biljke koje ne traže svakodnevni rad
Novac	Koliko bez kredita?	Polovni alat, razmjena, sjeme od susjeda
Znanje	Jesi li ikad vodio vrt ili životinje?	Jedna oblast godišnje, mentor iz sela
Ljudi	Ko pomaže i ko zamjenjuje?	Dogovor sa susjedom prije životinja

Voda je kriterij broj jedan. Bez sigurne vode ljeti nema ni vrta ni životinja. Ako zemlju tek biraš, pročitaj H01-01 Izbor i procjena zemljišta prije nego što bilo šta platiš.

Znanje koje već imaš

Zapiši šta znaš raditi: kopati, kositi, voziti traktor, praviti zimnicu, muziti, klati perad, popraviti česmu. Zapiši i šta zna tvoja porodica. Stari roditelji i susjedi često znaju više nego što misle. Njihovo znanje o tvom kraju (kad pada zadnji mraz, koja sorta graha uspijeva, gdje presušuje izvor) ne piše ni u jednoj knjizi.

04 • POGLAVLJE

KRENI MALO: PRVI PROJEKTI

Prva godina nije za proizvodnju svega. Prva godina je za **učenje na malom**, bez velikih gubitaka. Tri projekta rade na skoro svakoj zemlji i u svakoj klimi.

1

Kompostište: dva odjeljka od paleta, 1 × 1 m. Kreće odmah, cijele godine.

2

Prva gredica: 10–30 m² pored kuće, na suncu, blizu vode.

3

Lako povrće: salata, rotkvica, mahune, tikvica, krompir, luk.

4

Malč i voda: slama ili pokošena trava, kanta za kišnicu.

5

Mjeri berbu: vaga u kuhinji, svaka berba u dnevnik.

Zašto baš ovim redom

Kompost je temelj. Hrani tlo, a tlo hrani biljke. Kompost koji napraviš ove godine trebat će ti sljedećeg proljeća, pa kreni odmah. Više u H03-01 Kompost: hladni i topli, od otpada do humusa.

Mala gredica blizu kuće je bolja od velikog vrta na kraju parcele. Ono što vidiš svaki dan, to i održavaš. Gredica od 20 m² u prvoj godini daje okvirno 40–60 kg povrća: salatu, mahune, tikvice i paradajz za ljeto.

Kokoši su najbolja prva životinja, ali tek kad vrt radi i kad imaš ogradu i kokošinjac. Četiri do šest koka daje jaja za porodicu, pojede ostatke iz vrta i daje gnoj za kompost. Vodič: serija H20 Kokoši.

UPOZORENJE

Ne kupuj životinje prije nego što imaš **gotovu nastambu, ogradu, hranu za mjesec dana i osobu koja ih hrani kad tebe nema**. Životinja nije projekt koji se može odložiti za sljedeću sedmicu. Kod nas je u većini država obavezna i registracija ili prijava pojedinih vrsta (pčele, koze, ovce, svinje, goveda). Provjeri kod veterinarske stanice ili nadležne službe u svojoj državi.

Pravilo jedne nove oblasti

Svake sezone uvedi **najviše jednu novu oblast**: ove godine vrt, sljedeće kokoši i voćke, pa plastenik ili pčele. Dok se nova oblast ne „uhoda“, odnosno dok je ne radiš bez stalnog čitanja i panike, ne dodaj sljedeću. Redoslijed ulaganja kroz pet godina detaljno je u H00-06 Šta prvo: redoslijed ulaganja kroz 5 godina.

05 • POGLAVLJE

KAD KRENEŠ: PRVI KORACI PO GODIŠNJEM DOBU

Imanje nema pogrešno vrijeme za početak, samo različite prve korake. Mjeseci vrijede za kontinentalnu zonu (središnja Bosna, Šumadija, Slavonija). U primorju i Hercegovini sve je 2–4 sedmice ranije, a iznad 800 m 2–4 sedmice kasnije.

Ako kreneš...	Prvo uradi	Ne žuri s
Zimi (dec–feb)	Plan, mapa, narudžba sjemena, kompostište, alat, čitanje	Kupovinom životinja
U proljeće (mar–maj)	Gredica, krompir, luk, rasad paradajza kupi gotov	Velikim vrtom: počni s 20–30 m ²
Ljeti (jun–avg)	Malč, posmatranje vode i sunca, jesenja sjetva (kopus, salata, mrkva)	Sadnjom voćaka (čeka jesen)
U jesen (sep–nov)	Sadnja voćaka, bijeli luk, kompost od lišća, gredica za proljeće	Kokošima pred zimu ako nemaš toplu nastambu

Godina posmatranja

Ako si upravo došao na novu zemlju, najbolja investicija je **godina posmatranja** prije velikih zahvata: gdje se snijeg najduže drži, kuda teče voda poslije pljuska, gdje pada kasni mraz, kuda prolaze divlje svinje. Za to vrijeme radi samo malu gredicu i kompost. Kalendar posmatranja je u H01-01, a mapa imanja u H01-03. Mapa imanja: sunce, vjetar, voda i mikroklima.

SAVJET

Fotografiši parcelu s istog mjesta svakog prvog u mjesecu, 12 mjeseci. Na kraju godine imaš najbolju mapu sunca, snijega i vode, i to besplatno.

06 • POGLAVLJE

KOLIKO VREMENA I NOVCA TRAŽI MALI POČETAK

Novac i vrijeme su dva ograničenja koja odlučuju o svemu. Ispod su okvirne brojke za mali početak. Iste norme koristi personalizovani plan 4freelife, pa ti se brojke slažu.

Prvi projekat	Okvirno ulaganje	Rad u sezoni
Povrtnjak 30 m ² s kompostištem	oko 60 EUR (alat, sjeme, malč)	oko 1 sat sedmično
Kap po kap za 30 m ²	oko 45 EUR	štedi vrijeme zalijevanja
5 koka s kokošinjcem i ispustom	oko 325 EUR	oko 45 minuta sedmično
5 voćki (sadnica, jama, kolac)	oko 125 EUR	oko 15 minuta sedmično
Bobice 10 m ²	oko 60 EUR	oko 20 minuta sedmično
Cisterna 1 m ³ (IBC)	oko 150 EUR novo, polovna jeftinije	malo

Sve cijene su okvirne i razlikuju se po državi i godini. Svoj prvi plan izračunaj u **Prilog C • str. 15**.

UPOZORENJE

Ne diži kredit za prvu godinu imanja. Ulaži iz ušteđevine i iz onoga što imanje već daje. Ako ne znaš koliko ti treba, prvo vodi evidenciju godinu dana (H00-07 Dnevnik imanja).

Gdje uštedjeti, a gdje ne

Štedi na alatu (polovna motika i ašov sa sajma služe decenijama), na sjemenu (razmjena sa susjedima, vlastito sjeme od druge godine), na malču (lišće, pokošena trava, slama od komšije) i na kontejnerima (IBC, stare kade, palete).

Ne štedi na vodi, na ogradi za kokoši (lisica i kuna ne praštaju), na kvalitetnim sadnicama iz provjerenog rasadnika i na zaštitnoj opremi.

07 • POGLAVLJE

SIGURNOST OD PRVOG DANA

Romantika imanja brzo nestane kad se neko povrijedi. Pet pravila vrijede od prvog dana, bez obzira na nivo.

- 1** **Mine:** u dijelovima BiH i Hrvatske još postoje minski sumnjive površine. Prije ulaska u zaraslu šumu ili napuštenu njivu provjeri parcelu kod nadležne službe za protivminsko djelovanje (u BiH: BHMAL).
- 2** **Alat i mašine:** motorna pila, sjekira, kosa i motokultivator traže zaštitnu opremu i obuku. Nikad sam s motornom pilom u šumi. Više u H05-07 Sigurnost pri radu s alatom i mašinama.
- 3** **Krpelji i tetanus:** pregledaj tijelo poslije rada u travi. Provjeri vakcinu protiv tetanusa kod ljekara (obnavlja se po preporuci ljekara).
- 4** **Vatra i CO:** peć, šporet, agregat i sušara na drva. Detektor ugljen-monoksida i aparat za gašenje požara su obavezni. Agregat nikad u zatvorenom prostoru.
- 5** **Hrana:** zimnica s niskom kiselinom, meso i ulje s bijelim lukom nose rizik od botulizma. Prije prve zimnice pročitaj H43-01 Osnove zimnice: higijena, tegle, sterilizacija.

08 • POGLAVLJE

LJUDI I ZNANJE

Niko ne gradi imanje sam. Najbolji izvor znanja je **komšija koji 40 godina sadi u istom selu**. Pitaj ga kad sije grah, koju sortu paradajza drži, kad je zadnji mraz. Donesi mu teglu meda ili pomozi u kosidbi. Tako se znanje prenosi kod nas oduvijek.

Kome se obratiti	Za šta
Susjedi i stari domaćini	Lokalna klima, sorte, voda, mraz, divljač
Poljoprivredna savjetodavna služba	Analiza tla, sorte, zaštita, podsticaji
Veterinarska stanica	Registracija životinja, vakcine, bolesti
Udruženja pčelara, voćara, odgajivača	Kursevi, mentor, zajednička nabavka
Sajmovi sjemena i razmjene	Stare domaće sorte, iskustva
Općina ili opština	Namjena zemljišta, gradnja, podsticaji

Kontakte za svoj kraj upiši u **Prilog G • str. 19**.

SAVJET

Nađi jednog mentora: osobu koja radi ono što ti želiš, u tvojoj klimi, najmanje deset godina. Jedan obilazak njegovog imanja u maju naučit će te više od deset knjiga.

09 • POGLAVLJE

KAKO KORISTITI BIBLIOTEKU 4FREELIFE

Biblioteka je podijeljena u šest stubova. Svaka serija ima sedam modula, a svaki modul je samostalan priručnik s radnim listovima. Ne trebaš sve. Čitaj ono što ti treba ove sezone.

Stub	Serije
Zemlja	H00 Start: plan imanja · H01 Zemljište i plan imanja · H02 Tlo: obrada i priprema · H03 Plodnost tla · H04 Voda · H05 Alati i mehanizacija
Biljke	H10 Povrtnjak · H11 Plastenik · H12 Voćnjak · H13 Bobičasto voće i vinova loza · H14 Polje · H15 Krmno bilje i pašnjak · H16 Ljekovito i začinsko bilje · H17 Sjeme i razmnožavanje · H18 Gljive
Životinje	H20 Kokoši · H21 Patke i guske · H22 Čurke i biserke · H23 Prepelice · H24 Zečevi · H25 Koze · H26 Ovce · H27 Krave · H28 Svinje · H29 Pčele · H30 Ribe · H31 Konji i magarci · H32 Psi i mačke · H33 Ishrana životinja · H34 Zdravlje životinja
Hrana	H40 Mlijeko · H41 Meso · H42 Perad i jaja u kuhinji · H43 Povrće · H44 Voće · H45 Žito, brašno i hljeb · H46 Med · H47 Pića · H48 Kuhinja imanja kroz godinu
Spajza	H50 Podrum, trap i jama · H51 Sušenje · H52 Dimljenje · H53 Soljenje · H54 Fermentacija · H55 Mast, ulje, med i šećer · H56 Žito i brašno · H57 Hlađenje bez struje · H58 Kalendar spajze
Kuća	H60 Ogrjev i drva · H61 Energija · H62 Gradnja na imanju · H63 Stari zanati · H64 Ekonomija imanja

Put čitanja po nivou

1		Okućnica: H00 (cijela serija) → H10 Povrtnjak → H03 Plodnost tla → H20 Kokoši → H43 Povrće (zimnica) → H58 Kalendar spajze.
2		Mala parcela: sve od okućnice + H04 Voda → H11 Plastenik → H12 Voćnjak → H13 Bobičasto voće → H29 Pčele → H50 Podrum.
3		Malo imanje: + H01 Zemljište → H02 Tlo → H14 Polje → H15 Krmno bilje → H24 Zečevi ili H25 Koze → H33 Ishrana → H34 Zdravlje → H64 Ekonomija.
4		Samoodrživo imanje: + H27 Krave → H28 Svinje → H41 Meso → H60 Ogrjev → H61 Energija → H62 Gradnja.

Ostali moduli serije H00 su tvoj okvir za sve ostalo: H00-02 računa koliko hrane treba porodici, H00-03 daje godinu po mjesecima, H00-04 povezuje biljke, životinje i kompost u krug, H00-05 računa vrijeme i novac, H00-06 kaže šta prvo, a H00-07 uči te da vodiš dnevnik.

10 • POGLAVLJE

KAKO ZNAŠ DA IDE DOBRO

Uspjeh imanja se ne mjeri osjećajem nego brojkama. Na kraju prve sezone odgovori na četiri pitanja:

- ☐ Koliko kilograma povrća, voća i jaja smo dobili? (vaga i dnevnik)
- ☐ Koliko smo potrošili novca i koliko sati rada?
- ☐ Šta je uspjelo, šta nije i zašto?
- ☐ Imamo li još volje? Je li porodica zadovoljna?

Ako je odgovor na zadnje pitanje „ne“, smanji, ne povećavaj. Imanje koje iscrpi porodicu nije uspjelo, koliko god rodilo. Ako je odgovor „da“, dodaj **jednu** novu oblast. Kako voditi evidenciju i učiti iz nje, piše u H00-07 Dnevnik imanja: evidencija, mjerenje, učenje.

11 • POGLAVLJE

NAJČEŠĆE GREŠKE

✗ Sve odjednom prve godine: vrt, kokoši, koze, plastenik i voćnjak, pa do jula sve zaraste.	✗ Prevelik vrt daleko od kuće i od vode.
✗ Kupovina životinja prije nastambe, ograde i zamjene za odsustvo.	✗ Kupovina zemlje bez provjere vode u avgustu i bez papira.
✗ Kredit za opremu i mehanizaciju prije nego što znaš šta ti stvarno treba.	✗ Rad bez evidencije: ne znaš ni koliko si ubrao ni koliko te koštalo.
✗ Ulazak u zaraslu zemlju bez provjere minske sumnjivosti.	✗ Ignorisanje komšija i lokalnog znanja jer „na internetu piše drugačije“.

CHECKLISTA ZA PRINT

Nužno

- ☐ Zapisani odgovori na pet pitanja (**Prilog A • str. 13**)
- ☐ Ocijenjena polazna tačka: zemlja, voda, vrijeme, novac, znanje, ljudi (**Prilog B • str. 14**)
- ☐ Provjerena voda za ljetovanje
- ☐ Izabran prvi projekat: kompostišta i gredica do 30 m²
- ☐ Izračunati trošak i sati prvog plana (**Prilog C • str. 15**)
- ☐ Provjerene sigurnosne stvari: mine, zaštitna oprema, detektor CO

Poželjno

- ☐ Plan prvih 90 dana (**Prilog E • str. 17**)
- ☐ Razgovor s najmanje dva susjeda i jednim mentorom
- ☐ Upisani kontakti savjetodavne službe i veterinara (**Prilog G • str. 19**)
- ☐ Mjesečna fotografija parcele s istog mjesta

Znanje

- ☐ Znam na kojem sam nivou imanja i šta je realno za taj nivo
- ☐ Znam pravilo jedne nove oblasti po sezoni
- ☐ Znam kojim redom da čitam ostale serije

PRILOG A

MOJA VIZIJA IMANJA

Popunite zajedno, cijela porodica. Pročitajte ponovo svakog januara.

Zašto želimo imanje (tri razloga, redom važnosti)

Kako izgleda naše imanje za 5 godina (jedna rečenica)

Ko radi na imanju i koliko sati sedmično u sezoni

Ko zamjenjuje kad nas nema (životinje, zalijevanje)

Koliko možemo uložiti prve godine (EUR, bez kredita)

Gdje: imamo li zemlju, živimo li na njoj ili dolazimo

Nivo imanja danas (1–4) i za 5 godina

Šta sigurno NE želimo (npr. krupne životinje, prodaja)

Šta nas najviše plaši ili brine

Potpisi i datum

PRILOG B

POLAZNA TAČKA

Ocijeni svaki resurs od 0 (nemamo) do 3 (odlično). Najslabiji resurs određuje tempo. Ako voda ima 0, prvo riješi vodu.

Resurs	Šta imamo danas	Bodovi 0–3	Šta treba popraviti
Zemlja (površina, tlo, sunce)			
Voda (izvor, bunar, vodovod, kišnica)			
Vrijeme (sati sedmično u sezoni)			
Novac (prva godina, bez kredita)			
Znanje (vrt, životinje, prerada)			
Ljudi (porodica, susjedi, mentor)			
Alat i prostor (šupa, podrum)			
Zdravlje i snaga za fizički rad			
Ukupno (od 24)			

0–8: kreni s posudama, malom gredicom i učenjem. **9–16:** okućnica, nivo 1. **17–24:** možeš planirati nivo 2 i više, ali i dalje jednu novu oblast po sezoni.

Znanje koje imamo u porodici

Šta znamo raditi (vrt, zimnica, životinje, alat)

Šta znaju roditelji, rodbina i susjedi

Šta moramo naučiti prve godine

PRILOG C

KALKULATOR PRVOG PLANA

Upiši brojeve u kolonu „Upiši broj“. U programu Adobe Acrobat Reader PDF sam izračuna iznos po stavci i ukupno. Ako polja ne računaju, pomnoži ručno: broj × iznos po jedinici, pa saberi. Iznosi su okvirni i isti kao u personalizovanom planu 4freelife.

Koliko košta prvi plan

Stavka	Jedinica	Upiši broj	Po jedinici	Iznos (EUR)
Povrtnjak i kompostište (alat, sjeme, malč)	m ²		× 2 EUR	
Navodnjavanje kap po kap	m ²		× 1,5 EUR	
Plastenik (lučni, najlon)	m ²		× 25 EUR	
Kokošinjac i ispust	koka		× 40 EUR	
Kokoši nosilje	koka		× 25 EUR	
Voćke (sadnica, jama, kolac)	stabala		× 25 EUR	
Bobičasto voće sa naslonom	m ²		× 6 EUR	
Pčele (košnica s rojem)	košnica		× 200 EUR	
Cisterna ili IBC kontejner	m ³		× 150 EUR	
Ukupno ulaganje				

Koliko sati sedmično traži u sezoni

Stavka	Jedinica	Upiši broj	Po jedinici	Sati (h)
Povrtnjak i krompir	m ²		× 0,035 h	
Plastenik	m ²		× 0,08 h	
Kokoši nosilje	koka		× 0,15 h	
Voćke	stabala		× 0,05 h	
Bobičasto voće	m ²		× 0,03 h	
Pčele	košnica		× 0,25 h	
Ukupno sati sedmično				

Uporedi zbir sati s onim što si upisao u viziju imanja (Prilog A • str. 13). Ako plan traži više od 80 % tvog vremena, smanji ga. Treba ti rezerva za kvarove, bolest, kišne sedmice i berbu koja dođe odjednom.

PRILOG D

KALENDAR PRVE SEZONE

Šta početnik radi i uči kroz prvu godinu, bez velikih zahvata. Kvadratić štikliraj kad je urađeno.

Posao	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	✓
Vizija, polazna tačka i kalkulator (Prilog A • str. 13 , Prilog B • str. 14 i Prilog C • str. 15)													☐
Narudžba sjemena, kupovina osnovnog alata													☐
Kompostište od paleta i prvi kompost													☐
Kanta ili IBC za kišnicu ispod oluka													☐
Prva gredica 10–30 m ² : priprema i malč													☐
Luk, grašak, salata, rotkvica, krompir													☐
Kupljeni rasad paradajza, paprike, tikvice													☐
Malč i zalijevanje rano ujutro													☐
Berba i vaganje svake berbe													☐
Jesenja sjetva: kupus, salata, špinat, mrkva													☐
Prva mala zimnica uz siguran postupak													☐
Sadnja voćaka i bijelog luka													☐
Kokošinjac i ograda (ako je vrt uhodan)													☐
Razgovor sa susjedima i mentorom													☐
Mjesečna fotografija parcele													☐
Pregled godine i plan za sljedeću													☐

Plan i učenje Tlo i kompost Sjetva i sadnja Berba Životinje Voda

U primorju i Hercegovini sjetva i sadnja idu 2–4 sedmice ranije, a iznad 800 m nadmorske visine 2–4 sedmice kasnije. Detaljan kalendar svih oblasti je u H00-03 Godina na imanju po mjesecima.

PRILOG E

PLAN PRVIH 90 DANA

Upiši datum početka i po tri konkretna zadatka za svaki mjesec. Zadatak je konkretan kad se može štiklirati: „napraviti kompostište od 4 palete“, a ne „srediti dvorište“.

Datum početka: _____

Mjesec	Zadatak	Rok	Ko	Urađeno
1. mjesec				
1. mjesec				
1. mjesec				
2. mjesec				
2. mjesec				
2. mjesec				
3. mjesec				
3. mjesec				
3. mjesec				

Šta nabaviti

Stvar	Gdje (novo, polovno, razmjena)	Cijena (EUR)	Kupljeno

PRILOG F

DNEVNIK PRVIH KORAKA

Jedan red za svaki važan dan: sjetva, prva berba, problem, kupovina, savjet od komšije. Detaljna evidencija je u H00-07.

Datum	Šta smo uradili	Sati	Trošak (EUR)	Šta smo naučili

PRILOG G

KONTAKTI I MENTORI

Susjed od povjerenja (ime, telefon)

Mentor: ko, šta radi, gdje

Poljoprivredna savjetodavna služba

Veterinarska stanica

Rasadnik voćaka (provjeren)

Prodavac sjemena ili razmjena sjemena

Udruženje (pčelari, voćari, odgajivači)

Općina ili opština: urbanizam i poljoprivreda

Služba za protivminsko djelovanje

Ljekar i hitna pomoć

IZVORI

- Seymour, J. (1976): *The Complete Book of Self-Sufficiency*. London: Faber & Faber. Klasični pregled svih oblasti imanja.
- Holmgren, D. (2002): *Permaculture: Principles and Pathways Beyond Sustainability*. Holmgren Design Services. Načelo „mala i spora rješenja“ i posmatranje prije djelovanja.
- Bane, P. (2012): *The Permaculture Handbook: Garden Farming for Town and Country*. New Society Publishers. Planiranje imanja po fazama i zonama.
- Falk, B. (2013): *The Resilient Farm and Homestead*. Chelsea Green. Razvoj imanja kroz godine.
- Jeavons, J. (2012): *How to Grow More Vegetables*, 8. izdanje. Ten Speed Press. Prinosi na malim površinama.
- Personalizovani plan imanja 4freelife: iste okvirne norme za površinu, rad i troškove kao u kalkulatoru ovog modula.
- Lokalno za provjeru prije objave: okvirne cijene po državi (sadnice, koke, cisterna, plastenik), obaveza registracije životinja i pčela u BiH, HR, SRB i CG, nazivi službi za protivminsko djelovanje i preporuke za vakcinu protiv tetanusa.

Polja i kvadratići u ovom PDF-u mogu se popuniti i sačuvati u programu Adobe Acrobat Reader (računar i telefon). U nekim preglednicima popunjavanje ne radi — tada isprintaj stranu.

Odricanje odgovornosti. Ovaj vodič je edukativnog karaktera i ne zamjenjuje savjet agronoma, veterinara, pravnika, geodete, notara ili drugih stručnih službi. Propisi se razlikuju u BiH, Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori i mijenjaju se — prije kupovine, gradnje ili prodaje provjerite ih kod nadležnih organa. Autor ne snosi odgovornost za štetu nastalu nepravilnom primjenom sadržaja. PDF je licenciran za ličnu i porodičnu upotrebu — dijeljenje i preprodaja nisu dozvoljeni.

4FREELIFE**OD ZEMLJE DO SPAJZE.**BALKAN • EN • DE • ES •
FR • PT • TR • AR